

LÓCZY LAJOS (1849–1920) GEOLÓGUS, FÖLDRAJZTUDÓS A MONACOI OCEANOGRAFIAI MÚZEUM¹ (1910)

**A szöveget sajtó alá rendezték a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai,
Nemerkényi Antal vezetésével
(A tanulmányt eredeti formájában közöljük)**

Fejedelmi bőkezűséggel megteremtett, páratlanul álló tudományos intézet nyílt meg az idei tavaszon, március hó 29-én, a Riviéra azurkék tengerpartján. Ezt a nagyarányú intézetet már építése és keletkezése közben, 1906-ban láttam a Vezuvioról hazatérőben és akkori látogatásom óta levelezésben állva J. Richard úrral, az intézet igazgatójával, ennek az összeköttetésnek köszönöm, hogy meghivattam a teljesen elkészült múzeum ünnepélyes megnyitásához. Fényes ünnepélyek kísérték ezt a megnyitást március hó 29-től április 1-ig.

A francia, spanyol, portugál, olasz és német kormányokat külügyminiszterek, illetőleg admirálisaik képviselték. Jelen volt a francia tudományosság és szépművészet színe-java, mert a múzeum építészeti és belső díszítése tekintetében is remekmű.

Nagy számban voltak jelen különösen a német tudósok, akik kezdettől fogva összeköttetésben és közreműködésben állanak I. Albert monacói uralkodóherceg oceanografiai kutatásaival. Képviselve voltak az olasz, angol, német, orosz és osztrák tudományos akadémiák. Ott volt Loubet a francia köztársaság volt elnöke, aki 80 éves életkora dacára a herceg adta díszében a legszebb és legjobban hallható felköszöntőt mondotta érces hangján. A herceg fogadó estélyén, amellyel az ünnepélyek záródtak, a francia akadémikusok pálmalevél himzetű díszruhája temérdek számban volt látható. Mindezeknél a fényes ünnepélyeknél érdekesebb azonban maga a múzeum és annak szervezete.

Albert monacói herceg 1885 óta járta Hironnelle és Princess-Alice hajóin az Atlanti Óceánt. A Golf-áramlás tüzetes nyomozásával és a mélytengerek rendszeres biológiai vizsgálatával nagybecsű tudományos törvényeket állapított meg. A tengert mérő és halászó tudományos törvényeket állapított meg. A tengert mérő és halászó tudományos eszközöket is tökéletesítette. 1899-ben április 25-én tették le az alapkövet a monacói múzeumnak; 1906-ban Albert herceg Párizsban is alapított egy oceanografiai intézetet.

A monacói mészkőszirt nyugati falához, amely függőlegesen emelkedik a sötétkékszinű tengerből, van a hatalmas palota hozzáépítve. A tenger felől a mi királyi palotánk krisztinavárosi homlokzatára emlékeztet. A 100 m hosszú és 15–20 m szélességű épület közel 87 m-re emelkedik föl a tenger tükre föl és 53,5 m magasságban van a földszintje, melybe a monacói szirt fensíkjáról 13 lépcső vezet fel.

A földszint nagy halljából jobbra óriási előadó terem, balra a nagy gyűjtemény csarnoka nyílik. Az első emeletnek mindkét szárnyában a földszintiekéhez hasonló nagyságú gyűjteménytermek vannak. Két szintben vannak a szintalji szuterrén helyiségek. A felső szintjében 50 m-re a tengerszíne felett, a preparáló helyiségek, könyvtár, laboratóriumok, fotografáló műterem, munkaszobák vannak. Az alsó szintalja, amely 47 $\frac{1}{4}$ m-re fekszik a tenger tükre felett, a nagy állatok preparálására szolgál; itt vannak az akváriumok, amelyek között 9 drb 5 méter hosszúságú és egy 6 m hosszú 1,25 m magasságú.

Az egyik medencében 1896 óta az Azori-szigetokről hozott tengeri teknős 3 kg-ról 40 kg-ra hizott.

Számos kisebb tartány a kisebb tengeri állatok biológiai tanulmányozására szolgál. Általános érdekű a múzeumban különösen az épület baloldali keleti szárnyának földszinti és első emeleti nagy terme. A földszintiben a nagy látványosságokon kívül, teljes bálna, delfin, cápa csontvázak, egy bálna fötusz a placentával. Felette nagy ritkaságok azok a lények, a melyeket a herceg Princess-Alice hajójával 6035 méter mélységből halászott ki. Meglepők a mélytengeri rákok, holothuriák, krinoidák, echinodermaták, korálok és szivacsok remek preparatumi, a halak tápláléka és az élősdiek. Nemcsak a zoológusnak és a biológusnak, hanem a geológusnak is megbecsülhetetlen tanulságot nyújtanak az itteni páratlan példányok.

Különösen meglepő a mélytengeri benthos állatok sötét színezése. A tengerfenékről származó próbák s a tengervíz sói is mind képviselve vannak itt. A tengeri tudományos mérőeszközök gyűjteménye tölti ki tömördek szemléltető rajzzal, térképpel és modellel a földszinti nagy termet. Az első emeletnek keleti termében, – a nyugati még zárva van, – a tengeri halászat és a tengeri termékek hasznosítása van szemléltetve. A múzeumban teljesen felszerelt munkaszobák is vannak azok számára, akik tudományos vizsgálatokat kívánnak végezni. Monaco sziklaváracstát, mely a budai várhegyhez felettebb hasonlít, egy kis öböl választja el Montecarlótól [Monte Carlo]. A híres kaszinó terraszáról mintha csak a Gellérthegy vagy a kis Svábhegyről tekintenénk le Budavárra, olyan a kép. Ebben az öbölben pihen vasmacskán a Princesse Alice II. egy 73 m hosszú, 10,5 m széles, 1000 lóerős pompás jacht; kivüle még az Eider, egy 18 $\frac{3}{4}$ m hosszú 3 $\frac{3}{4}$ m szélességű 60 lóerős vitorlás gőzös tartozik a múzeumhoz. Az Eideren rendszeres sorozatos vizsgálatokat folytatnak a Lyoni öböl [Lion-öböl] központján. Művészeti kivitelű és gyönyörűen ízléses a múzeum minden ízében. Termésköből van minden része és remek renaissance keretben érvényesülnek a tengeradta dekorációs motívumok. Egyebek közt a villanyos ívlámpák színes radiolária vázak alakját hordják. Ismerem a nápolyi, berlini és a trieszti oceanografiai intézeteket, de egyik sem éri el szépségben, tanulságos voltában és kitűnő fekvés tekintetében a valóban fejedelmileg felszerelt monacoi múzeumot. Sztratigrafus-geológusnak, paleontológusnak valamint a tenger fizikájával foglalkozónak egyaránt jelentős a megismerése.

¹ Forrás: Lóczy Lajos: A Monacoi Oceanografiai Múzeum. = Földtani Közlöny, 1910. 3–4. füz. pp. 129–133.